

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

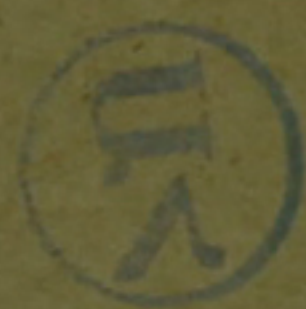
4914

297
p-61

1909

2010

2001

五

297
h-61

Ի Ն Ձ Է Ղ Ո Ի Ր Ա Ն Ը Գ Ի Տ Ե Ս

Վ Ա Ռ Ն Ա
1909

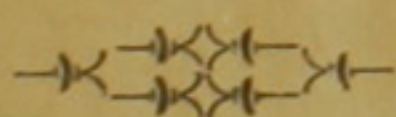
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

18

2

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Շատ խնդրեմ, ո՛վ հայեր, բաւական հասկացէ՛ք, թէ Ղուրանը ինչպիսի տկար, անճշմարիտ գիրք է:

Աշխարհքիս երեք մեծ մասերի մէջ՝ Ասիայում, Աֆրիկէյում եւ Եւրոպայում 200 միլիոնից աւելի մահմէդականներ կան: Դրանք շատ զանազան ազգեր են եւ տարրեր լեզուներ ունեն. բայց ամենքն էլ հաւատում են եւ արարերէն Ղուրանը պահում եւ կարդում են, թէ եւ նրա միտքը ընդհանրապէս չեն հասկանում: Այդ Ղուրանը գրեթէ հարիւրի չափ վկայութիւններով ընդունում է Հին եւ Նոր Կտակարանը իբրեւ Աստուծոյ կողմից Մովսէսի, Դաւիթի, միւս մարգարէների եւ Մեսիա Յիսուսի միջոցով յայտնւած Սուրբ Գիրք, եւ Քրիստոնեայ ազգերն մահաւանդ այժմեան բարձր լուսաւորեալ Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք այդ Հին եւ Նոր Կտակարանները աշխարհքիս շատ ազգերին համար չորս հարիւրից աւելի լեզուներով թարգմանում եւ շատ տարածում են, հարկաւ մենք հայերս էլ այդ Սուրբ գիրքը կարդալով համոզւած ենք, թէ դա Աստուծոյ խօսքն է, բայց այդ խիստ բազմաթիւ մահմէդականները ոչ թէ միայն մեր Հին եւ Նոր Կտակարանը չեն կարդում եւ չեն հասկանում, այլ նոյնիսկ իրանց Ղուրանը չեն թարգմանում եւ նրա միտքը եւ գաղափարները ի՞նչ է, բնաւ չեն հասկանում:

Մենք հարցնում ենք, թէ ինչո՞ւ համար աշխարհքիս այժմեան անթիւ գիտնական եւ արարերէն լաւ հասկացող մահմէդական արաբները պարսիկները եւ թուրքերն արդէն իրանց կրօնքը սկսելուց մինչեւ այսօր այս հազար երեք հարիւր տարիների ընթացքում իրանց

Ղուրաբը անթիւ գաղափարներով եւ հնարած անուղիղ
մեկնութիւններով կրկին եւ կրկին անգամ բացատրում
են, բայց երբէք մէկ անգամ բառ առ բառ չեն թարգ-
մանում: Պարզ յայտնի է, որ վախում են: Բնաւ տա-
րակոյս չունեն եւ հաստատ գիտեն, եթէ Ղուրանը բառ
առ բառ թարգմանի թուրքերէն կամ պարսկերէն կամ
մի ուրիշ մահմէդական ազգի լեզուով, նրանցից շա-
տերը դէն կը գցեն Ղուրանը եւ Մուհամմէդին էլ չեն
հաւատայ:

Մուհամմէդն ի՞նչպէս էր ասում Ղուրանը: Մեր հայ
ազգը ընդհանրապէս չըգիտէ, թէ մահմէդականների
կրօնքը ինչ է եւ նրանց Ղուրանը ինչպէս է գոյացել:
Մենք որ այդ մուսուլման ազգերի հետ միասին խառն
ենք բնակւում, անհրաժեշտ պէտք է նրանց բոլոր կը-
րօնքը ճանաչենք, եւ իրանց հասկացնենք իսլամի շատ
սխալները եւ մեր քրիստոնէական հաւատքի աստուա-
ծային ճշմարտութիւնը: Նախ եւ առաջ պէտք է բուն
մահմէդական գիտնականների գրքերից համառօտաբար
սա պատմենք իրանց, թէ Մուհամմէդը տակաւին 25 տա-
րեկան եղած ժամանակը, ինքը որք եւ կարողութիւն
չունենալով, մի 40 տարեկան հարուստ վաճառականուհի
անունը Սաթիճէ՝ նրան ամուսին շինեց: Այդ ժամա-
նակ Արաբստանում բաւական հրէաներ եւ քրիստոն-
եաներ կային, որոնք իրանց կրօնքները եւ վիպասա-
նական պատմութիւնները խօսելով արաբներից բաւա-
կան մարդիկ իրանց կրօնքներին էին մօտեցրել. բայց
այն ժամանակ արաբները թէեւ Աստուծուն հաւատում
էին, թէ նա այս աշխարհքը ստեղծելուց յետոյ բոլոր
երկինքներից ամենաբարձր աթոռին վրայ առանձին
նստած այս աշխարհքի կառավարութիւնն իր բազմա-
թիւ աղջիկներին է յանձնել. եւ բացի դրանցից ա-
րաբները կռապաշտական մտքեր ունենալով արեղակին,
լուսնին, աստղերին, սարերին, ձիերին ծառերին եւ
ծառերի պտուղներին իբրեւ կուռքեր էին հաւատում:
Մուհամմէդն էլ այն ժամանակ դրանցից էր: Մահմէ-

դական կրօնքի պատմաբաններն ասում են, թէ այն տարիները Արարատանում այլեւայլ կրօնքներ տարածող մարգարէներ կային: դրանցից մէկի անունը Թէլիճէ իբն Սուէյլէդ միւսի անունը Էսվէդ իբն Քէ'բ, եւ մի իգական մարգարէի անունն էլ Սէճճաճ (կամ Սէճճահ) Բէնթը Հարըս էր, եւ ուրիշ մարգարէներ էլ կային, որոնք իրանց կրօնական այլեւայլ դաւանանքը տարածում էին: Այդ արար մարգարէներից դատ մի ուրիշն էլ կար Ռէհման կոչուածով եւ բուն անունը Միւսէյլէմէ էր, եւ ինքը Արարիայի Եէմամէ գաւառիցն էր, որ շատ ճարտար լեզւագէտ եւ խելացի խրատող լինելով հարիւր հազարից աւելի արաբներ իրան կրօնական եւ քաղաքական հպատակներ էր շինել: Հիմայ էլ մահմէդական գրքերում այդ մարգարէի խօսքերիցը գրած բաներ գտնւում են: Բոլոր մահմէդականներից յարգած պատմաբան իբն Հաշիմի գրած «Մուհամմէդի կենսագրութիւնը» սա էլ է պատմում, թէ իրանց մարգարէ Մուհամմէդը Մէքքէից գնացել էր Եէմամէ գաւառը եւ այնտեղ այն երեւելի Միւսէյլէմէ մարգարէի խրատները, քարոզները, կեանքը եւ նրա բազմաթիւ հլու հպատակները տեսնելով ինքն էլ նրա աշակերտ էր դառել եւ խորին համոզումով էլ այդ փափագն էր ստացել, որ ինքն էլ մարգարէ դառնայ: Սա իրողութիւն է, թէ Մուհամմէդն այն ժամանակ մի ծանրաբարոյ, խելացի խօսող մարդ էր, ոտանաւորները սիրում եւ ասում էլ էր, սակայն բանաստեղծութեան միայն ոճը գիտէր եւ ոչ թէ օրինաւոր կանոնները, իր ոտանաւորների վերջի իրար համաձայն բառերը բաւական գիտէր, ինչպէս եւ ուրիշ արաբ քէահիներ, բայց տողերի չափը չէր ըմբռնում: Այդ մարգարէ լինել ցանկացող Մուհամմէդը արդէն ժամանակներից սկսած նոյնիսկ արաբ ազգի կռապաշտական կրօնքովը շատ կուռքերի անուններով էլ երգումներ է արել, որ այսօր Ղուրանումը գրած են, եւ ինքն էլ երկու անգամ ասում է արաբներին, «դուք այս նրաշալի ոճով մի բան գրել չըգիտէք»: Սակայն

նոյնիսկ այն ժամանակը շատ երեւելի բանաստեղծներ
կային Արաբիայում, որոնք շատ օրինաւոր բաներ գրած
են եւ այսօր էլ ներկայ է:

Սրանից զատ այդ Մուհամմէդի այն ժամանակւայ
կեանքումը մի ուրիշ զօրեղ դէպք է պատահել, որ նը-
րան մի որոշ ուղղութիւն տւեց մինչեւ իրան կեանքի
վերջը: Երբ նա իր վարպետ Միւսէյլէմէ մարգարէի նը-
ման խօսքեր էր չինում, նրա խելացի Խադիճէ կինը
մի պատւաւոր եւ բանիմաց հօրեղբօր որդի՝ անունը
Վարազէ ունենալով, որ Ղուրէյշ արաբներին նիւթա-
պաշտ կրօնքը ձգած լինելով քրիստոնեայ եղած էր եւ
նոր կտակարանն էլ ինչպէս մահմէդական պատմա-
բանները յիշում են, լաւ հասկացել եւ քարոզում էլ էր,
գնաց դրա մօտ եւ խնդրեց իր Մուհամմէդ ափուսինին
պէտք եղած քրիստոնէական մաքուր ազդեցութիւնն
անէ: Նայեցէ՛ք տեսէ՛ք, թէ Խադիճէյի այդ աղաչան-
քի պատճառը ինչ էր: Թէեւ բոլոր մահմէդականներն
այս պատմական իրողութիւնը չեն հաւատում, թո՛ղ
չըհաւատան. իրողութիւնն արդէն իրողութիւն է: Ահա՛
այսպէս էր: Բուն ճշմարիտ հաւատացող միւսլիմ պատ-
մաբանները, զոր օրինակ «Ռոզվէթ ուլ Էհրար» քա-
ռահատոր գրքի հեղինակը պատմում է, ի հարկէ մի-
միայն Մուհամմէդի փառքին համար, թէ իրանց այդ
մարգարէն ծնւեց, երբ նրա հայրը կամ արդէն մեռած
էր կամ մի քիչ յետոյ մեռաւ, այն ժամանակ նրա մայ-
րը Ամինէ իր փոքրիկ տղան յանձնեց մի դաշտաբնակ
ընտանիքի, որ լաւ պահէն, մեծցնեն եւ յետոյ հտ բե-
րեն իրան տան: Այդ վեց տարեկան եղած Մուհամմէդ
մտնուկը մի օր այն դաշտային ընտանիքի տղաների
հետ միասին անասունների դաշտումը հսկած ժամանակը
յանկարծ ուշաթափ եղած վար ընկաւ դողալով եւ խըռ-
խըռալով հողին վրայ: Սա էպիլէպսի, այսինքն լուս-
նոտ հիւանդութիւնն էր: Այդ դաշտի բնակիչը ետ բե-
րեց Մուհամմէդ երեխան Մէքքէ քաղաքը մօրը տալու
համար. բայց մայրը խնդրեց տակաւին մի քտնի ժա-

մանակ էլ պահեն, նրանք էլ պահեցին: Յետոյ մօրը մօտ եկած ժամանակը մայրն էլ մեռնելով, նրա պապը՝ այսինքն հօրը հայրը Արդուլ-Մուլթալիբը ընդունեց նրան իր տանը, բայց այդ ծերունին էլ մեռած ժամանակը՝ ընդունեց նրան իրան մօտ նրա հօրեղբայր Արուլթալէբը, որ երեւելի Ալիի հայրն էր: Այդ Մուհամմէդ երիտասարդը մէկ քանի անգամ էլ այդ տանը ուշաթափելու պատճառով, նրա հօրեղբայր Արուլթալէբը նրան տարեց մի բժշկի պէս քէահինի մօտ եւ հարցրեց թէ ի՞նչ է այս հիւանդութիւնը: Արաքներն այդ հիւանդութիւնը բնաւ չէին հասկանում եւ ընդհանրապէս կարծում էին, թէ դա մի հիւանդութիւն չէ. այլ սատանան յանկարծ մտնում է իր ուզած մի անձի մէջը եւ դրան այդպէս մի կարճ ժամանակ տանջում ու բաց է թողում: Թէեւ այն քէահինն ասաց, թէ դա սատանան չէ որ այդ խելացի եւ ծանրաբարոյ Մուհամմէդ երիտասարդին մէջն է մտնում, այլ Աստուծոյ բարի հրեշտակն է. բայց Մուհամմէդը ընդհանրապէս արաքների գաղափարների համեմատ իր այդ ցաւալի վիճակը սատանայից համարելով ուղղում էր Մէքքէի մօտ եղող բարձր սարիցն իրան վար գնէ, մեռնէ եւ սատանայիցն ազատւի: Սակայն որովհետեւ իր խաղիճէ կիներ այդ ցաւի համար իրան բարի հօրեղբօրը որդուն հետ խօսել էր, նա լաւ բացատրեց եւ հաստատեց, թէ դա բնաւ մի սատանայական գործ չէ, ուրեմն խաղիճէն էլ Մուհամմէդին համոզում էր, թէ այդ ուշաթափութիւնը սատանայից չէ, «այլ որովհետեւ դու բարի մարդ ես եւ թէ՛ հրէաներից թէ՛ քրիստոնեաներից ճշմարիտ Աստուծոյ հաւատքը ընդունել ես, ուրեմն Սուրբ Հոգին է քո սիրտը մտնողը եւ դու Աստուծոյ մարգարէն ես»:

Երբոր Մուհամմէդը համոզւեց, թէ Սուրբ Հոգին է իրեն ուշաթափեցնողը, հաւատաց, թէ ինքը Աստուծոյ մարգարէն է, եւ սկսեց Մէքքէում եղող օտար քրիստոնեաներից եւ մասամբ էլ հրէաներից թէ՛ շիտակ եւ թէ՛ սխալ պատմութիւններ սովորել եւ այն

լսած բաները քարոզի պէս ասարածում էր իր հնարած
փոփոխութիւններովը մանաւանդ այն պատճառով որ
գրել կարդալը չ'գիտէր։ Կռապաշտ արաբները նրան
ասում էին, թէ «դու մարդարէ չես, այլ օտարներից
սովորած բաներդ ես խօսում»։ Իսկ նա էլ չէր կարո-
ղանում այդ խօսքերը ուրանալ եւ տկար պատասխան
էր տալիս, «այն ինձ հետ խօսողները բուն արաբ չեն,
օտարներ են, բայց իմ ասածներս արարելէն է»։ տեա
16, 105 եւ 25, 5։ Նաեւ պարզ ասում է, թէ «առաջ
ոչ Սուրբ Գիրքը գիտէր եւ ոչ հաւատքը»։ 42, 52, եւ
ինչ որ առաջ կ'իսակտոր ոտանաւոր կերպով շատ եր-
գումներ էր արել եւ յանդիմանութիւններ ու վստա-
հութիւններ էր հնարել, բոլորն էլ գրել էր տեւել կա-
շիների, արմաւենի տերեւների, կտոր կտոր տախտակ-
ների, տափարակ ոսկորների եւ այդպիսի ուրիշ նիւ-
թերի վրայ, որովհետեւ այն ժամանակ Մէքքէյում եւ
բոլոր Արաբստանում ո'չ գիտուններ, ո'չ պատմաբան-
ներ, ո'չ դպրոցներ եւ ո'չ գրքերի հեղինակներ կա-
յին, որոնք իրենց ոտանաւորներն ընդհանրապէս գոց
գիտէին, եւ միմիայն մի քանի հատ երեւելի բա-
նաստեղծների ոտանաւորները կաշիների վրայ գրում
եւ բարձր պատերի վրայ կախում էին։ Իսկ Մուհամ-
մէդն էլ իր մարգարէական համարած միտքերը այն
կաշիների, ոսկորների եւ այդ տեսակ կտոր կտոր նիւ-
թերի վրայ էր գրել տալիս եւ պահում, որովհետեւ
այն ժամանակ Մէքքէյում թուղթ չըկար։

Նա իր բոլոր կեանքի մէջ չունէր այն քաջու-
թիւնը, որ իրան իբր թէ Աստուածանից հրամայած
խօսքերը հաւաքէր մի Ղուրան շինէր. նա գիտէր թէ
իր ասած խօսքերին մէջ շատ հակասութիւններ, ան-
կարգ շփոթութիւններ եւ ոչ-աստուածային այլ բուն
մարդկային խօսքեր կային, եւ միմիայն նրա փեսան
Ալին, նրա իննը տարեկան ամուսնացած Այիշէ կինը,
իբր կողմնապահ ընկեր իբն Մէս'ուդը եւ ուրիշ մի քանի
մարդիկ նրանից լսած ղուրանական խօսքերը գրել էին

էին եւ մի քանի ուրիշներ էլ նրանից շատ կրօնական
խօսքերը միտքով անգիր էին արել։ Երբոր Մուհամ-
մէդը մեռաւ եւ այն Ղուրանի խօսքերն անգիր անող-
ներից մէկ անգամ եօթանասուն հոգի մի պատերազ-
մում սպանուեցին, եւ յետոյ դարձեալ Ղուրանը գիտցող
ուրիշ եօթանասուն հոգի սպանուեցին, նրա կնիկներէից
մէկի հայրը՝ Օմարը շատ համոզումներով Մուհամմէդի
միւս աներ Աբուբէքրին, որ նրա մահւանից յետոյ ա-
ռաջին գերիշխանն էր, հասկացրեց, թէ Ղուրանը ան-
պատճառ պէտք է ժողովել, թէեւ այդ Աբուբէքրը
նրան ասում էր, «մարգարէն որ Ղուրանը չէ ժողովել,
ապա մենք ինչպէս կարող ենք համարձակուել»։ Վեր-
ջապէս Օմարը նրան համոզեց ասելով, թէ արդէն
Ղուրանի երկու երրորդ մասերը կորսուել են եւ մի-
միայն մէկ երրորդ մասն է մնացել»։ Այն ժամանակ Ա-
բուբէքր գերիշխանը կանչեց իրանց մարգարէի երի-
տասարդ զրադիր՝ Ջէյդ իբն Սաբըթը, որ Ղու-
րանը ժողովէ մէկ գիրք չինէ։ Ջէյդը պատասխանեց,
թէ դա անկարելի բան է, որովհետեւ Մուհամմէդի
խօսած մարգարէութիւնները կտոր կտոր տախտակների,
ոսկորների, կաշիների վրայ գրւած, խառնւած ցիր ու
ցան հղած են եւ մի քանի մարդիկ էլ կցկտուր եւ
անհամաձայն կերպով լսելով անգիր են արել։ Հիմա
ինչպէ՞ս կարելի է դրանից մի օրինաւոր գիրք չինել։
«Եթէ ինձ հրամայէք, ասաց, թէ գնա՛ այն ուրը
կռնակդ ա՛ռ եւ տա՛ր այն ինչ տեղը, դա աւելի կա-
րելի է, բայց Ղուրանը կարգին գրելը անհնարին է»։
Սակայն նրան պարգեւ խոստանալով հրամայեցին գի-
տեցածին չափ Ղուրանը ժողովել, եւ նա ժողովեց շատ
խտուն կերպով։

Աբուբէքր իշխանի մեռնելուց յետոյ Օմարը իշ-
խան լինելով Ղուրանը իր մօտն առած քանի տարի
նոյն իսկ իր գաղափարներովը աւելացրեց, պակասա-
ցրեց եւ փոփոխեց, թէեւ մահմէդականները զոհ չէին։
Եւ երբ այդ Օմար իշխանը սպանեցին եւ Մուհամմէդի

փետայ եղած Օսմանը մէկ անդամ ստիպւեց Ղուրանը
 իբրեւ իրանց մարգարէի ճշմարիտ պատւէրները բոլոր
 մուսուլմանների մէջ տարածել, որովհետեւ մահմէդա-
 կաններ շատ տեղ իրար հակառակ Ղուրաններ ունէին,
 ինչպէս եւ Հայաստան ու Աղէրբայճան եղած այդ եր-
 կիրները յաղթած արաբ զօրքերը իրանց, տարբեր զու-
 րանների խօսքերի համեմատ իրար հետ պատերազմ
 սկսեցին: Այն ժամանակ նրանց զօրապետը եկաւ Օս-
 ման իշխանին շատ խեղրեց, որ այդ տարբեր Ղուրան-
 ները ձգէ եւ մէկ հատ նորը շինէ: Օսմանն էլ իրաւ
 մի նոր Ղուրան շինեց եւ ուրիշ որքան եւ որտեղ Ղու-
 րաններ կային, բոլորը, եւ նոյնիսկ Մուհամմէդի հրա-
 մանով գրւածները ժողովեց, ջնջեց եւ կրակով այրեց:
 Թէպէտեւ Մուհամմէդի մի շատ սիրելի ընկեր՝ Իբն
 Մէս'ուդ գրագիրը բուն իր մարգարէի ասելովը Ղու-
 րանի խօսքեր էր գրել, Օսմանը նրա գրած Ղուրանն
 էլ նրանից պահանջեց, բայց երբ նա չըտուեց, այն ժա-
 մանակ Օսմանը նրան ծեծելով բռնութեամբ առեց այն
 Ղուրանը եւ այրեց: Իբն Մէս'ուդն էլ իր պատիժիցը
 մեռաւ: Ահա՛ որչափ էլ Մուհամմէդի բուն բարի հաւա-
 տացողները նրանից լսելով գրած էին, Օսման իշխանը
 բոլորն էլ փճացրեց ոչնչացրեց, այնպէս որ դրա ժա-
 մանակից մինչեւ այսօր ոչ թէ Մուհամմէդի ասած խօս-
 քերն են, այլ ահա 1300 տարի միմիայն այդ Օսմանի
 ուղղած, աւելացրած եւ սրակսեցրած Ղուրանն է այս
 աշխարհքում: Շատ մահմէդականներ եւ մահաւանդ
 Պարսկաստանէ շիյէները Օսմանի այդ մտքովն ու գա-
 ղափարներովը խառնաշփոթած Ղուրանին չեն հաւա-
 տում: Նոյնիսկ 33-րդ Աղհ'աբ սուրէի մասին Մուհամ-
 մէդի Այիշէ կիներ ասում էր, թէ դա 200 տուններից
 բաղկացած էր, բայց Օսմանը դրա միջիցը շատ բաներ
 հանելով տեղը շատ ուրիշ բաներ է խոթել եւ բոլորը
 սոսկ 73 տուն է դառել:

Հիմայ ամեն մի այս խօսքերը կարդացողը կը տեսնէ
 որ Ղուրանը Մուհամմէդը չէ ժողովել, իսկ նրա մահ-

ւանից յետոյ առաջ ժողովել է նրա աներ Արուսէքը իշխանը, սրա մեռնելուց յետոյ Ղուրանը իր խելքովը սրբաբրել եւ ուղղել է նրա մի ուրիշ աներ՝ Օսմար իշխանը, եւ վերջապէս Ղուրանների մէջ շատ հակասութիւն եւ վնասակար բաներ տեսնելով իր հասկացած կերպովը վերանորոգել է նրա փեսան՝ Օսման իշխանը, որ միւս ամեն ուղղակի Մուհամմէդի հրամանով գրւած Ղուրանները բոլորովին այրեց ոչնչացրեց:

Օսմանը եթէ ուղիղ մարդ լինէր պէտք էր Մուհամմէդի ասած եւ այստեղ ու այնտեղ գրել տւած խօսքերը բոլորն էլ մէկ Ղուրանի մէջ ժողովելուց յետոյ այն կաշիների, ոսկորների, տերեւների վրայ գրած բոլոր կտարները մի ոսկուց կամ գոնէ արծաթից կամ պղնձից շինած սնտուկի մէջ պահէր տարուց տարի ապացուցանելով, թէ իրան գրած Ղուրանը ճշմարտապէս Մուհամմէդի խօսքերն են:

Բայց որովհետեւ խստութեամբ եւ մարդասպանութեամբ Մուհամմէդի խօսքերը փչացրեց, դա պարզ է որ իրան շինած Ղուրանը ճշմարտապէս Մուհամմէդի խօսքերը չեն: Այս մահմէդական իրողութիւնը պարզ կերպով յայտնում ենք մեր հայերին, որ մէկ կողմից Ղուրանի սիւալ գոյութիւնը ճանաչեն եւ մէկ կողմից էլ լաւ ճանաչեն նոր կտակարանի մաքուր աստուածային սուրբ ճշմարտութիւնը: Քրիստոսի երկու վկայ աշակերտները՝ Մատթէոսը եւ Յովհաննէսը գրեցին աւետարաններ որչափ որ իրանք տեսել եւ լսել էին: Մարկոսն էլ որ Պետրոս առաքեալի ընկեր էր, Պետրոսից իր բոլոր լսածները եւ մասամբ էլ իր տեսածները գրեց Աւետարան:

Իսկ Ղուկասը լաւ ուսեալ գիտնական լինելով հաւատացել է փրկիչ Յիսուսին, եւ Պօղոս առաքեալի հետ միասին այլեւայլ երկիրներ էր գնում եւ նա Յիսուսին լաւ ճանաչող ճշմարիտ քրիստոնեաներից նրա խօսքերը եւ գործքերը ժողովելով առաջ այդ Աւետարանը եւ յետոյ էլ Գործք Առաքելոցը գրել է: Հիմայ այդ չորս Աւ-

Աետարանները գրողները միմեանցից զատ զատ լինելով բոլոր իրանց տեսածները եւ լսածները այնպիսի աստուածային սուրբ ճշմարտութիւններով են գրել, որ ահա 1900 տարի այդ չորս Աետարանների մէջ ոչ ոք մի հակասութիւն չը տեսնելով հրաշալի սուրբ խօսքեր եւ սուրբ գործքեր են կարդում, եւ քրիստոնեաները այն երեք մահմէդական իշխանների պէս երբէք եւ երբէք ոյն չորս Աետարանների մէջ մի հակասութիւն, մի սխալ կամ մի անկանոն խօսք չեն տեսներ, որ փոփոխէին ինչպէս Մուհամմէդի աներները եւ փեսան Ղուրանը փոփոխեցին: Եւ մենք այսօր այն չորս տարբեր գրած սուրբ Աետարանների մէջ մէկ հատիկ սխալ կամ հակասական տնկանոն խօսք չենք տեսնում:

Ահա՛ Ղուրանը թէպէտ երեք անգամ սրբագրւած, ուղղւած եւ նրա արմատական գրւածքները ոչնչացրւած են, այնու ամենայնիւ քանի՛ քանի՛ հարիւր հազառակ հակասութիւններ, եւ որչափ անհասկանալի մտքեր, անհաւանելի խրատներ եւ սխալ ու անօրէն հրամաններ ունի: Եւ այսօր յայտնի է, որ նոյնիսկ շատ երեւելի գիտնական մահմէդականներ՝ Ղուրանը մեկնելով իրար հետ հակառակ (իսթիլաֆ) մտքեր են յայտնում, քանի՛ քանի՛ սուտ պատմութիւններ (ըիվա-յէթ), են յօրինում եւ շատ անգամ էլ միեւնոյն Ղուրան մեկնողը այս կամ այն խօսքի մասին ասում է, «սա կա՛մ այսպէս հասկացէք, կա՛մ այսպէս, կա՛մ այսպէս հասկացէք»: այնպէս որ երկու, երեք եւ մինչեւ եօթը կամ ասուել եւս մեկնիչ խօսքեր են ասում, որովհետեւ այս 1300 տարիների ընթացքում տակաւին չեն հասկացել Ղուրանը եւ երբէք էլ չեն հասկանալու թէ Ղուրանը այստեղ եւ այնտեղ ինչ է ասում:

Հիմա ուշադրութիւն արեցէք, թէ բուն կրօնասէր մահմէդական գիտնականները, որ Ղուրանը չափազանց պաշտպանում են, նրանցից ամենախելօք մեկնիչներից մէկը՝ անունը Իմամ Սիութի որի բաղմաթիւ գրքերից Իթկան անունով մէկը շատ երեւելի գիրք է, գրա մէջը

վկայում է, թէ իրանց մարդարէի Մէդինէյում ասած խօսքերիցը գիտնալով կամ տղիտութեամբ մէքքէական սուրէնների մէջն են դրել եւ նոյնպէս էլ Մէքքէյում ասած Ղուրանի խօսքերը մէդինէական սուրէնների մէջն են մտցրել: Մենք այստեղ այս վերջի կերպը կը ներկայացնենք, այսինքն թէ որքան մէքքէական խօսքեր մէդինէական սուրէնների մէջն է խառնւած: Ահա՛ 2-րդ մէդինէական սուրէյում դրւած են 103, 274 մէքքէական տունը. 6-րդում 10, 91, 93, 94, 114, 152 տուներ: 7-րդում 163 — 173. 8-րդում 30, 65. 9-րդում 114, 129. 10-րդում 41—109 եւ այսպէս ուրիշ 40 մէդինէական սուրէններում շատ մէքքէական խօսքեր խառնւած են: Յաւն այս է, որ թշւառ 200 միլիոն մահմէդականները, որ արաբերէն Ղուրանը միշտ եւ մահաւանդ Րէմազան ամիսը այդ խրթին անհասկանալի արաբերէն Ղուրանը կարդում են, բայց բնաւ չեն հասկանում, թէ որչափ սխալներ, որչափ շինծու կիսատ պատմութիւններ, անօգուտ եւ խիստ սխալ եւ անօրինի խօսքեր կան. կամ եթէ հազար կամ տասը հազար մուսուլմաններից մէկը արաբերէնը գիտէ, դարձեալ մութ եւ կիսատ պռատ Ղուրանը չի հասկանայ:

Սա էլ իմացէք թէ ինչպէս մահմէդականներն իրանք 120 տարի Մուհամմէդից յետոյ սկսեցին Ղուրանը գոնէ մի կերպ բացատրելու եւ ուղղելու համար, քանի քանի հազար հէդիսներ այսինքն Ղուրանից զատ իբրեւ Մուհամմէդի ասած խօսքեր եւ նրա արած գոծքեր այլ եւ այլ շատ գրքերում ժողովել եւ կրկնել են: Այստեղ այն շատ հադիսապետներից միայն մէկի անունը յիշենք՝ Ալ-Բուխարի, որ գրեթէ 200 տարի Մուհամմէդից յետոյ իբրեւ թէ նրա ասած 600 հազար խօսքերը ժողովել է, բայց զբանցից միայն 4000 ընդունել եւ 594 հազարը դէն է գցել. այսինքն իբրեւ սուտ հնարած խօսքեր. եւ կան միւսլիմ գիտնականներ էլ որ նոյնիսկ Ալ-Բուխարիի 4000 իբրեւ թէ Մուհամմէդի ասած հէդիսները սուտ են համարում: Նոյնպէս էլ

ուրիշ շատ հադիսագործ մարդիկ խիստ շատ բաներ են հնարել եւ գրել իբրեւ թէ միւսլիմ մարզկանց կեանքի բոլոր օրէնքներն են իբր Մուհամմէդն է ասել, մինչդեռ Ղուրանը շատ քիչ եւ խիստ անորոշ օրէնքներ ունի։ Արդ բուն այդ Ղուրանի եւ իբրեւ Մուհամմէդի հէդիս անունով խօսած միտքերի եւ օրէնքների մէջը գիտնական խելօք մուսուլմանների ասածին պէս, չորս հակասական կանոններ կան․ Ա) Ղուրանը ոչնչացնում է Ղուրանի խօսքեր, Բ) Ղուրանը ոչնչացնում է հէդիսներ, Գ) հէդիսներ էլ կան որ ոչնչացնում են Ղուրանի խօսքեր եւ Դ) կան հէդիսներ էլ որ ջնջում ոչնչացնում են դարձեալ հէդիսներ այսինքն սրանք ամենքն էլ միմեանց հակառակ խօսքեր են։ Մահմէդականների այս հնարած կանոնից միայն այսչափը յայտնի է, որ Ղուրանը շատ քիչ օրէնքներ ունի մուսուլմանները կարգին կառավարելու համար, բայց այդ բոլոր Ղուրանը 114 սուրէի բաժնւած է, դրանցից կան այնպիսիներ, որոնք 3, 4, 5, 6 եւ 10, 29 եւ այդպէս քիչ եւ շատ կարճ տուններ ունեն, բայց կան եւ այնպիսիներ որոնց մէջ կան 100 կամ 200 կամ աւելի մեծ մեծ ոչ ոտանաւոր այէթներ այսինքն տուններ։ Այն կարճ ու տներով սուրէները կիսատ ոտանաւորների պէս կռապաշա արաբների գազափարներովը եւ երգումներովը Մուհամմէդի Մէքքէ քաղաքում յօրինածներն են, իսկ այնտեղից Մէդինէ քաղաքը փախչելուց յետոյ ինքը եւ իր հաւատացող ընկերները շատ երկար եւ հասարակ ու պարզ ոճով ընդարձակ սուրէներ են շինել։ Մէքքէի ոտանաւոր տները պէտք էր բանաստեղծութիւն սիրող արաբներին յափշտակէր․ բայց նա Մէդինայում հզօր իշխան եւ զինւորապետ լինելով, այն պարզ, հասարակ եւ անճաշակ երկար սուրէներն է գրել, որոնց մէջ գրելխաւորապէս պատերազմ է խրատում։

Առաջին սուրէ։ Մուհամմէդի մի գրագէտ ընկերը Իբն Մէս'ուդ նրա խօսքերը լսելով ասում էր, թէ ինքը ամբողջ Ղուրանը գրել է, բայց Օսմանի ժողոված

Ղուրանի առաջի ֆաթիհէ սուրէն եւ վերջի երկու սուրէնները Մուհամմէդի խօսքերը չեն:

Երկրորդ սուրէ, «է, բուգարա» այսինքն «կովը» 286 այէ ունէ: Մուհամմէդի մահից յետոյ միւսլիմները ստիպւեցին Ղուրանը ժողովել ճիշդ արաբ բանաստեղծների գրքերին պէս, ուր ամենից առաջ գրում էին երկար ոտանաւորը եւ յետոյ կամաց կամաց կարճերը ու համառօտները, եւ այդ պատճառով «կով» սուրէն շատ տարբեր տարբեր խօսքերով ամենաերկար գլխաւոր սուրէն չինեցին:

Ղուրանի 114 սուրաներից 113ը սկսում են միշտ «բիսմիլլահ ար-րէհմանը ար-րէհիմ» խօսքով, այսինքն «գթած ողորմած Աստուծոյ անունովը», որ մի կերպով նմանում են քրիստոնեաների «յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ» խօսքին: Իսկ իններորդ սուրէն այդ «բիսմիլլահը» չունի: Միւսլիմաններից շատերը ոչ մի «բիսմիլլահ» չեն ընդունում ասելով, թէ չինած աւելորդ բան է. բայց ոմանք էլ ընդունում են, ուրեմն իրարու հակառակ են:

Այս երկրորդ սուրէն ամենատկար գիտնականների գրածքներից եւ շարադրութիւններից անկանոն եւ չափազանց խառնի խուռն եւ ընդհանրապէս անհասկընալի տարբեր բաներից բաղկացած է, այնպէս որ ոչ ամենախելօք մահմէդականներն են հասկանում եւ ոչ էլ քրիստոնեայ դիտնականները: Գիտնական մահմէդականները Ղուրանի այս երկրորդ մեծ սուրէն եւ միւս սուրէնները լաւ չը հասկանալով իրանց խելքի երեւակայութիւնից հարիւրներով չինծու անճշմարիտ պատմութիւններ են հնարում, որ անմեղ չը հասկացող ընթերցողներին խորամանկ հնարած պատմութիւններ ներկայացնեն: Բայց Մուհամմէդից 600—2100 տարի առաջ աստուածային զարմանալի իմաստութիւնով Նոր ու Հին Կտակարանը որչա՛փ պարզ եւ որոշ հասկանալի է աշխարհիս քրիստոնեաներին, հրէաներին, մահմէ-

դականներին եւ հեթանոսներին, երբոր նրանք բառ առ բառ թարգմանւած կը կարդան առանց մեկնութիւնների եւ լաւ կը հասկնան:

Հիմայ նայեցէք Ղուրանի այդ «կով» սուրէին եւ կարդացէք, եւ կը տեսնէք, որ կցկտուր ու խառն ի խուռն եւ թերի թերի կտորներ լինելով անհասկանալի է: Այս երկրորդ սուրէի առաջին համարը յիշում է «երկիւղածներ» եւ շարունակում է մինչեւ 4րդ տունը. բայց դրանք ո՞վ են, միւսիւլմներ են, թէ քրիստոնեաներ կամ հրէաներ, յայտնի չէ: 5 եւ 6րդ տունը պատժում է անհաւատներին, եւ 7-22 տունը յանդիմանութիւն է ասում անհաւատներին, բայց ո՞վ գիտէ Մուհամմէդին չը հաւատացող արաբներին դէմ է թէ քրիստոնեաներին կամ թէ հրէաներին: 23 գովում է հաւատացողներին թէ գրախտը կը գնան, այնտեղ լաւ կերակուր կուտեն եւ մաքուր կնիկներ կունենան: (.)

24 խօսում է դարձեալ չը հաւատացողների մասին: 25-26 խրատում է, որ Աստուծուն հաւատան: 27-37 խօսում է Սդամի մասին. 38-97 հրէաներին է խրատում շատ բան ասելով, նոյնպէս էլ թէ Աստուած նրանց մէկ անգամ մեռցրել է եւ դարձեալ կենդանացրել, եւ մի ուրիշ անգամ էլ նրանց կապիկներ է շինել: (.)

98-112 գրեթէ ամեն մի տունը բոլորովին մի ուրիշ խօսք է ասում. նրանցից 100րդ տունը վկայում է, թէ Մուհամմէդն իր Ղուրանի խօսքերը կամ մոռանում եւ նրանց փոխարէնը ուրիշ խօսքեր է գրում, կամ Ղուրանի այս կամ այն խօսքը նոր խօսքով ոչնչացնում է: Մի՞թէ Աստուած թող կըտայ, որ իր մարգարէն մոռանայ իր հրամայած պատւէրները կամ նոյն իսկ չը մոռացած այն առաջին ասածները նոր խօսքերով ոչնչացնէ: 113-115 խրատ եւ յանդիմանութիւն է ուղղակի Մուհամմէդին: 116-117 բառ առ բառ կրկնութիւն է 44-45-րդ համարներին: 118-135 կրկին խրատ է հրէաներին, թէ Յակոբը իր Աբրահամ, Իսմայէլ (.) եւ Իսահակ հայրերին հետ միւսլիմ էր, եւ որդիներին

խրատում էր, թէ միւսլիմ դաւնան: 135-145-դը յանկարծ մի խրատ է միւսլիմներին որ աղօթք անեն եւ յանդիմանութիւն է Մուհամմէդին: Եւ երբ Մուհամմէդը փախաւ եկաւ Մէդինէ, այնտեղի հրէաներին իրան հաւատացնելու համար սկսեց երկար ժամանակ դէպի Երուսաղէմ նամազ անել, բայց որովհետեւ նրանք իրան չհաւատացին, սկսեց արաքները շահելու համար դէպի Մէքքէի Քէ'բէ տաճարը նամազ անել, թէ եւ այդ Քէբէում 360 կուռքեր կային եւ ինքն էլ 50-53 տարի միշտ այն կռապաշտական տաճարի մօտն էր իր նամազն արել: 146-153 Մուհամմէդը կռապաշտ արաքները շահելու համար բացի կուռքերով լիքը Քէբէից Մէքքէի մօտ եղած Սաֆան եւ Մարվա երկու սարերը՝ որոնք էլ կուռքեր պաշտելու տեղեր էին, ընդունեց իբրեւ ճշմարիտ կրօնական ուխտատեղիներ, եւ այսօր էլ ամեն Մէքքէ գնացող հաճիներ այդ սարերի մօտ ճիշտ կռապաշտ հին արաքների պէս փոքր քարերովն են պաշտօն կատարում: 154 անէծք հրէաներին: 155 մահմէտականներն իրանց օգուտին համար աւելացրել են: 156-166 միւսլիմների ուտելիքը: 157-166-ը անէծք անհաւատ արաքներին: 167-168 մէկ պատուէր արաքներին, թէ ինչ պիտի ուտեն: 169-171 դարձեալ հրէաների դէմ: 172 դարձեալ մահմէդականների աղօթքի մասին: 173-175 արիւնհեղութեան մասին: 176-181 պահք պահելու ամիսը: 182 բոլորովին նոր խօսք Մուհամմէդին: 183-184 դարձեալ նոր խօսքեր առանց բացատրութեան: 185 այս տունի մէջ երկու բոլորովին տարբեր խօսքեր՝ մինն ասում է լուսնի փոփոխութիւնների մասին, իսկ միւսը յանկարծ թէ «ետեւի կողմից ձեր տունը մի մտնէք այլ առաջին դռներովը»: Նոյն իսկ մահմէդականներն զարմանում են այս անյարմար խօսքերի մասին: 186-191 Իսլամ կրօնքի համար պատերազմի հրաման: 192-199 ուխտագնացութեան օրէնք: 200-204 մի անորոշ խօսք մէկ անդգամի եւ մէկ բարեպաշտի մասին: 205-206 մի խրատ միւս-

լիմների: 207—210 մի խօսք հրէաներին: 211 ողորմութիւն տալու համար: 212—215 դարձեալ կրօնքի համար պատերազմ: 216 մէկ յայտնութիւն գինու եւ դրամով խաղալու մասին, նաեւ ողորմութեան խրատ: 217—219 մի աստուածային խրատ որբեր: վերաբերեալ: 220—221 ամուսնութեան արգելք: 222—223 կանանց ամսական մաքրուելը եւ մի խիստ անբարոյական խօսք, «ձեր կնիկները արտ են ձեզ համար, ուրեմն մաէք ձեր արտը որ կողմից ուզում էք»: 224—225: Ալլահից նոր խօսք: 226—228 ամուսնութիւնը լուծել: 239—240 մի աղօթք: 241 բաց թողած որբեւայրիների մասին: 242—248 դարձեալ լուծած կանանց վերաբերեալ: 244 անծանօթ անձանց մասին: 245—253 դարձեալ պատերազմի հրաման: 254 մի շատ անորոշ խօսք: 255 դարձեալ ողորմութիւն տալու պատւէր: 256 մի նոր միտք: 257 սա էլ մի ուրիշ նոր խօսք: 258—259 Աստուծոյ վերաբերեալ: 260—262 Աբրահամի մասին: 263—275 երկու երրորդ մաս ողորմութեան: 276—281 վաշխառուների դէմ: 282—284 այլ եւ այլ խօսքեր Մուհամէդի, հաւատքի եւ աղօթքի համար: —Այս երկրորդ սուրէն ո՛րչափ անկանոն եւ անկարգ գլուխ է: Բոլոր աշխարհքում մի խառնիխուռն բաներ մէկ գրքի մէկ գլխումը երբէք չըկայ: Նոյն իսկ ամեն մի մահմէդական, որ մի բան է գրել, որչափ էլ բարձր գիտնական չէ, կարգով եւ կանոնով է գլուխ գլուխ գրում. բայց Ղուրանը անսահման անկանոն է գրեթէ սկզբից մինչեւ վերջը:

Ընդհանրապէս բոլոր սուրէների մէջ խիստ շատ անհասկանալի գրւածքներ կան, որոնց հասկանալուն համար մահմէդական խելացի մարդիկը քանի՛ քանի՛ հարիւր նոր նոր պատճառներ եւ պատմութիւններ են հրնարում եւ ասում, թէ այսպէս եւ այսպէս բան է պատահել, եւ այդ մասին է Ղուրանը այսպէս ասում, բայց գրանց ամենն էլ սուտ եւ հնարած բաներ են: Այստեղ միայն մէկ օրինակ բերենք: Ղուրանի 70-րդ սուրէի

8
14311

սկզբումն այս խօսքը կայ՝ «սէ՛էլէ սայըլուն», եւ դրա
պարզ միտքը այսպէս է այսինքն «հարցրեց հարցնողը» •
սակայն մահմէդական անթիւ գիտնականներին եւ ոչ
մէկը չէ հասկանում, թէ այդ հարցնողը ով է։ Ուշա-
դրութիւն արէք թէ Ղուրանի խեղճ մեկնիչներն ինչ
են ասում. մէկն ասում է, թէ կռապաշտ արաք «Նէ-
զէր իբն էլ Հարսըն է հարցրել», միւսը, թէ «Մուհամ-
մէդի թշնամի Աբու Ճէհլն է հարցրել» կամ «Իրանց
մարգարէ Մուհամմէդն է հարցրել»։ Սիրելի հայեր, կը
տեսնէ՞ք, թէ որչափ անհասկանալի է Ղուրանի մեծ
մասը։ Սա մի մեծ մուֆ բան է, որովհետեւ այն Նէ-
զէրը եւ Աբու-Ճէհլը Մուհամմէդի խիստ թշնամիներն
են, եւ հիմա ամենագիտուն մահմէդականները չեն ի-
մանում, թէ այն խօսքը «հարցրեց հարցնողը» թշնա-
միներն են ասել թէ իրանց մարգարէն։

1005
2066

Շատ անգամ էլ պատահած է Ղուրանում, որ գիտ-
նական մէկը ուրիշի հնարած մեկնութեանը չէ հաւա-
տում եւ ինքը մի նորն է շինում, եւ այսպէս շատ
մուֆ տեղեր կան Ղուրանում, ուր երկու երեք չորս
եւ մինչեւ եօթը եւ ավելի տեսակ տեսակ հնարած մեկ-
նութեան պատճառներ կան։ Բայց ոչ միայն Մուհամ-
մէդի մուֆ խօսքերը հասկացնելու համար նրա ժամա-
նակին վերաբերեալ միտքեր են հնարում, այլ նաեւ
Մովսէսի, Փարաւօնի, Աբրահամի, Նոյի եւ Ադամի
մուֆ պատմութիւնները բացաարելու համար դարձեալ
նոր նոր բաներ են մտածում եւ գրում։ Ահա՛ սա է
պատճառը, որ Ղուրանը իր յօրինւած կերպովը չէ հաս-
կացւում, եւ այդ մասին իսլամի բոլոր գիտնականները
խիստ արգիլեր են, թէ Ղուրանը որոշ կերպով բառ
առ բառ չը պէտք է թուրքերի, պարսիկների եւ ուրիշ
մահմէդական ազգերի համար թարգմանել, այլ պէտք է
անպատճառ մեկնութիւններով միասին թարգմանել,
որովհետեւ առանց այդ հնարած մեկնութիւններին կամ

Ղուբանը բոլորովին չի հասկացւիլ, կամ շատ անկարգ
եւ անառակ բաներ կը կարգացւի:

Մահմէդական գիտնականներինց ոմանք տեսնում են
թէ Ղուբանում Մուհամմէդի մէկ հատիկ հրաշքի հա-
մար մէկ խօսք չկայ, ուրեմն հաստատում են, թէ նրա
հրաշագործութիւնը Ղուբանում նրա բացարձակ «ֆէ-
սահէթ ու բէլաղէթն» է, այսինքն նրա ճարտարախօ-
սութիւնը եւ ոտանաւորանման ոճերը: Բայց այդ հրա-
շագործութիւն չէ. առաջ պէտք է սա իմանալ, որ Ղու-
բանի միմիայն մի քառորդ մասը ունի կիսատ ոտանա-
ւորի նման ոճեր, իսկ երեք քառորդը շատ պարզ հա-
սարակ խօսքեր են: Եւ այն ոտանաւորների պէս զըր-
ւած սուրէներն ու այէթները ամենալաւ արաբերէն
գիտցողներին համար մեծաւ մասամբ անհասկանալի են:
Բայց հարիւրէն աւելի կատարեալ պերճախօս արաբ
բանաստեղծներ կան եւ հրաշագործ չեն: Մի երեւելի
պարսիկ ասում է՝ մէկ անգամ, «բանաստեղծութիւնում
երեք մարգարէներ կան՝ Ֆիրդուսի ու Սա'ադի ու Ան-
վէրի»։ Եւ մէկն էլ նրան ասում է, «ապա Հաֆըզը» -
նա էլ պատասխանում է, «ո՛հ, ո՛հ, Հաֆըզը աստուած
է»: Ուրեմն Ղուբանը տկար բան է:

Բուն կրօնական մահմէդականներն ասել են եւ աս-
ում են, թէ Ղուբանը այս աշխարհքի ստեղծելուց ա-
ռաջ Աստուած երկնքումն իր աթոռին մօտ դրել է եւ
յետոյ մաս առ մաս յայտնել է Մուհամմէդին, ուրեմն
այս Ղուբանը ճիշտ այն երկնային Ղուբանի օրինակն
է. սակայն եղել են եւ այնպիսի շատ խելացի մահմէ-
դական գիտնականներ, ինչպէս Մէ'մուն Թադաւորը եւ
իր ժամանակից գիտնականներից ոմանք եւ մանաւանդ
երեւելի մեկնիչ Ջամախշարին պարզ խելքով իմանա-
լով որոշ պնդում են, թէ Ղուբանը յաւիտենական հին
գիրք չէ, այլ սոսկ Մուհամմէդի գաղափարներն են:
Իբաւ եթէ Աստուծոյ խօսքերը լինէին, պէտք էր, որ
Աստուած աշխարհքի ամեն մարգկանցից աւելի պարզ
խօսած լինէր. բայց չկայ:

ՂՈՒՐԱՆԻ ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Աբու-Աբդու-
լահ Մուհամմէդ անունով լաւ մահմէդական գիտնականը
մի գիրք է հեղինակել, ուր բուն իսկ իրանց կրօնա-
հիմն Ղուրանից մի քանի հարիւր պարզ եւ որոշ հակա-
սութիւններ է ներկայացնում: Նա ասում է, թէ Ղու-
րանի հարիւր տասնչորս սուրէներից եօթանասուն մէ-
կին մէջ իրար հակառակ եւ իրար ջնջող խօսքեր կան,
այսինքն վեց սուրէներում ջնջողներ, քառասուն սու-
րէներում ջնջւողներ եւ քսանհինգ սուրէներում ջնջող-
ներ եւ ջնջւողներ կան: Օրինակի համար նա քառա-
սունութ սուրէներից հարիւր տասնչորս տուններ է բե-
րում, ուր Ղուրանը հրամայում է բազմաստուած մար-
դիկների այսինքն կռապաշտների, քրիստոնեաների եւ
հրէաների հետ խաղաղ կերպով վարել, եւ այդ պատ-
ւէրները եղել են Մէքքէ քաղաքում, ուր տկար Մու-
համմէդը քիչ հաւատացողներ եւ շատ հակառակ մարդիկ
ունէր, իսկ երբ նա փախաւ եկաւ աղքատ Մէդինէ
քաղաքը եւ այնտեղ շատ զինւորական հաւատացողներ
գտաւ, այն ժամանակ Աստուածանից մի քանի հրա-
մաններ բերեց թէ «սպանեցէք բազմաստուածներին
ուր որ նրանց գտնէք», եւ այսպիսի մի քանի պատ-
ւէրները ջնջում ոչնչացնում են Ղուրանի այն խաղա-
ղութեան շատ խօսքերը: Նա ցոյց է տալիս, թէ Ղու-
րանում ջնջւածներն են 2-րդ սուրէի մէջ 26, էլ Իմ-
րանում 5, Նիսայում 24, Մա'րդէյում 9, Էնանում 14,
է'էրաֆում 2, Էնֆալում 6, Թովբէյում 7, Եունըսում,
4, Հուդում 3, եւ այսպէս վերեւ յիշւած եօթանասուն-
մէկ սուրէներում մի քանի հարիւր իրար հակառակ
ջնջւող եւ ջնջող այէներ կան, եւ այդ գիտնական
միւսլիմին նպատակը միմիայն սա է, թէ Աստուած
Մուհամմէդին, մինչդեռ սա Մէքքէյումն էր, շատ հրա-
մաններ է տւել, իսկ երբ նա եկաւ Մէդինէ, այնտեղ
Աստուած ինքը իր տւած հրամաններն ու խրատները
ջնջեց եւ նոր հրամաններ տւեց: Սակայն ամէն մար-
դու լաւ յայտնի է, որ Մուհամմէդը Մէքքէյում եղած

իր տկար ժամանակը այնտեղի իրան հակառակ մարդ-
կանց դէմ մեղմ խօսքեր էր ասում, իսկ նրբ փախաւ
Մէդիսէ, նա այնտեղ շատ հաւատացողներով հղօրացած
իր հին խաղաղ կեանքը, նպատակները եւ կանոնները
ոչնչացրեց իր Մէքքէցի թշնամիներին դէմ, եւ նոր
արիւնոտ հրամաններ բերեց, եւ թէ՛ ինքը եւ թէ՛ իր
բաղմաթիւ հաւատակից միւսլիմները սկսեցին քարա-
ւաններ, գիւղեր եւ քաղաքներ կողոպտել, շատ շատ
մարդիկ սպանել եւ հազարներով կանայք, աղջկերք եւ
տղերք գերի բռնել:

Թէեւ մահմէդականները Մուհամմէդին արդարա-
ցնելով իրանց Ղուրանի շատ հակասական խօսքերը Աս-
տուծուն են վերագրում, իբր թէ Աստուած մէկ ան-
գամ այսպէս եւ միւս անգամ այնպէս է հրամայել, բայց
մենք Ղուրանը կարդալիս տեսնում ենք, ոչ թէ միայն
այս եւ այն ասած վարչական պատւէրներն են փոխ-
ւած, այլ ուրիշ պատմական հակասութիւններ էլ շատ
կան: Կարդացէք Ադամի, Նոյի, Աբրահամի, Իսմայէլի,
Իսահակի, Յակոբի, Յովսէփի, Մովսէսի, Ահարօնի,
Փարաւօնի, Դաւիթի, Սողոմոնի պատմութիւնները
Հին Կտակարանում, եւ կարդացէք Նոր Կտակարանի
խօսքերը, ահա՛ կը տեսնէք, որ Մուհամմէդը անգրա-
գէտ լինելով այստեղ այնտեղ տգէտ հրէաներից եւ քր-
րիստոնեաներից շինծու պատմութիւններ լսելով ինքն
էլ կամ յիշողութեան տկարութիւնովը կամ գլխաւորա-
պէս իր նպատակների համար նորանոր եւ այլանդակ
աւելացրած պատմութիւններ է խօսել: Կարդայէք Ա-
դամի մասին 2-դ սուրէի 28-32 համարը, 7-դ սուրէի
10-17 համարը: Կայենի եւ Աբէլի մասին 5-դ սուրէի
5, 33-34 համարը: Նոյի մասին 26, 105-121: Աբրահամի
մասին 21, 51-69: Դաւիթի մասին 34, 11-13. 38, 29-39:
Սողոմոնի մասին 27, 15-45: Մովսէսին համար Մու-
համմէդը խիստ շատ պատմութիւններ է խօսում Ղու-
րանում, գրեթէ այդ գրքի մի երրորդ մասը միայն
Մովսէսից, Ահարօնից եւ Փարաւօնից է խօսում. նա

Եւ 18-դ սուրէյում Մովսէսի մասին մի այլանդակ պատմութիւն անելով խօսում է նաեւ Զուլդարնէյն Աղէքսանդր մակեդոնացուն համար, թէ նա դէպի արեւմուտք գնալով աշխարհիս այն տափարակ տեղը գտաւ, ուր արեգակը ցեխոտ դաշտին մէջ մար էր մտնում, նոյնպէս էլ իբր թէ գնաց դէպի արեւելք եւ գտաւ աշխարհքիս այն դաշտը, որտեղից ծագում էր փոքրիկ արեգակը այս մեր շատ մեծ աշխարհքի դաշտիցը:

Այսպէս էլ Ղուրանի 2, 61. 5 65. 7 166 համարներում ասում է Մուհամմէդը, թէ Աստուած խորայելացիներին պատժելով նրանց կապիկներ եւ խոզեր չի հեց: Կամ Սինայ սարը բարձրացրեց եւ խորայելացիներին զլխին վրայ կախեց նրանց վախեցնելով. որ իր պատւիրանքները պահեն, 2, 60-87. 4, 153: Եւ որովհետեւ խորայելացիները Մովսէսին չէին հաւատում եւ չէին հնազանդում, Աստուած իբր թէ նրանց մեռցրեց եւ յետոյ դարձեալ կենդանացրեց, 2, 52-53: Նաեւ ասում է Մուհամմէդը, թէ այս պատմութիւնները, որ Հին եւ Նոր Կտակարանին հակառակ բաներ են, իբր թէ Աստուած ինքն է իրան յայտնել. կարդացէք 7, 99. 10, 51-102. 121. 12, 3, 103. 4, 161-162, եւ որովհետեւ Մուհամմէդն Աստուածաշունչը կարգաւ չը գիտէր եւ տգէտ հրէաներից էր աւելորդ պատմութիւններ լրսում, եւ ինքը իր ուզածը շինում եւ ասում էր իբր թէ Աստուած է իրան մի քանի բաներ սովորեցնում եւ մի քանիոր ոչ, 40, 78: Սակայն արաբներն ասում էին իրան թէ «Ղուրանը սուտ է եւ ինքն է հնարում. 25, 5-6. Կամ մի ուրիշ երկրացի է նրան պատմում, եւ նա էլ իրան պաշտպանելով չէ ասում թէ լսել է կամ ինքն է հնարում, այլ ասում է թէ Ղուրանը արաբերէն է. 16, 105 ուրեմն իրաւ արաբերէն է, բայց եւ շինած անճշմարիտ բաներ է:

Ղուրանը շատ անգամ գովում է Մովսէսի հինգ գիրքը, Սաղմոսը, մարգարէների գիրքը եւ Նոր Կտակարանը: Նա մէկ անգամ ասում է. «Եւ պէտք է Աւե-

տարանի տէրերը դատեն նրանով ինչ որ Աստուած ուղարկել է նրանում. ուրեմն ով որ չը դատէ նրանով ինչ որ սղարկել է Աստուած, ահա նրանք ամբարիշտներ են» (5, 51): Նա գովում է նոյնպէս եւ քրիստոնեայ քահանաները եւ վարդապետները: (5, 85):

Ղուրանի 19, 8 . համարում ասում է Մուհամմէդը իբր թէ Աստուած ասեց Ջաքարիային թէ «քեզ մի որդի կըտամ անունը Յովհաննէս, մինչդեռ այսպիսի անունն տակաւին ոչ ով չէ ունեցել»: Ղուրանի այս խօսքըն էլ լաւ ապացոյց է, որ Մուհամմէդը Աստուածաշունչը չը գիտէ. որովհետեւ Յոհանան անունը կայ Դ. Թագ. 25, 23, Երեմ. 40, 8, 13, 15, 16. 41, 11, 13-15. 42, 1, 8. 43, 2, 4, 5, Ա. մնաց. 3, 15, Եզր. 8, 12:

Մէկ տգիտական պատմութիւն ասում է Մովսէս մարգարէի համար. 18, 59-81:

Մահմէդականների այդ խիստ յարկած Ղուրանը ընդհանրապէս խրթին լինելու պատճառով լաւ չեն հասկանում, միայն միշտ կարդում են եւ անգիր էլ անում: Բայց եթէ բառ առ բառ թարգմանել ինչպէս Աստուածաշունչը մի քանի հարիւր լեզուների թարգմանած է, այն ժամանակ մահմէդականներից շատերը նրա սխալները, անկանոնները, հակառակութիւնները եւ անբարոյական ու անարդար դատողութիւնները կարդալով Ղուրանը իսկոյն կը մերժեն: Ուրեմն այստեղ մի քանի հակասութիւններն էլ միայն թւանշաններով յեշիմ է կարդացէք 4, 45 եւ 6, 23. 23, 103 եւ 37, 27. 41, 8-9, 41, 10-11. 79, 27-30 եւ 7, 52. 10. 3. 10, 9. 25, 60. 32 3. 50, 37. 54, 4. Նոյնպէս էլ 15, 92. 37, 24. 7, 5 եւ 55, 39 եւ բացի սրանցից ուրիշ բազմապատիկ հակասութիւններ էլ կան:

Յովսէփի մայրը շատ վաղուց էր մեռել, Ծննդ. 35, 19. Մուհամմէդը նրան դեռ շատ երկաթ է ապրած համարում: 12, 100

28 սուրէի սկզբումը Մուհամմէդ Եսթերի դրքում Աստուծոս պարսիկ թագաւորի Համանը իրան ամենա-

բարձր կառավարչապետը շինուած անձը եղիպտոսի Փա-
րաւօնի մեծ իշխանն է կարծում:

Մուհամմէդի ընկերները նշա սիրուն կնոջ Այիշէի
մասին կասկածոտ բարոյական բաներ էին խօսում, նա
նրանց ծեծելով պատիժներ տւեց: Սուրէ 24.

Գիրք թւոյ 19-դ հւ. Բ. Օրինաց գրքի 21 դէտի
սկզբումը երկու կերպ կովերի մասին է գրւած, իսկ
Մուհամմէդն Աստուածաշունչը չգիտնալով խառնում է:
(2, 68-69):

Ղուրանի վերաբերեալ տակաւին շատ ասելիք խօս-
քեր ունենք: Մուհամմէդը մասամբ Աբէսսինացի թա-
գաւորին օգնութիւնը եւ մասամբ էլ Արաբիայում ե-
ղող քրիստոնեաներին շահելու համար ասում Ղուրա-
նում, թէ «Յիսուսը ծնւել է կոյս Մարիամից» (3, 40-42),
«Նա գերագոյն անձ է այս աշխարհքում» (3, 40), «Աս-
տուծոյ մարգարէ է» (19, 31), «Աստուծոյ ծառան է»
(19, 31), «Աստուծոյ ուղարկածը» (4, 169), «Աստուծոյ
Հոգին» (4, 169), «Ճշմարտութեան խօսքը» (19, 35)
«Աստուծոյ խօսքը» (4, 169), «Մեսիան» այսինքն Քրիս-
տոսն է (3, 40): Բայց որովհետեւ բոլոր Ղուրանում
Յիսոսի դէմ մէկ հատիկ յանդիմանութիւն չկայ, ու-
րեմն նշանաւորը սա է, թէ ո՛րչափ շատ յանդիմանու-
թիւններ կան բուն Մուհամմէդի դէմ: Կարդացէք 6, 52
67. 176, 9, 43. 108. 114, 10, 94 եւ հետեւեալը, 10, 111,
19, 23. 27 25, 54 26, 213, 28, 85-88, 29, 7, 33, 1. 47, 68,
10, Մուհամմէդին վերաբերեալ այս յանդիմանութիւն-
ները օրինակի այսպիսի խօսքեր են, «ո՛վ Մուհամմէդ,
եթէ դու այս կամ այն բանն անես, դու անարդարնե-
րիցն ես», «կռապաշտներիցն ես եւ կեղծաւորներիցն
ես»: Կամ «որովհետեւ դու այս եւ այն բանն արել ես,
քո մեղքի համար ներողութուն խնդրի՛ր»: Կամ «վա-
խի՛ր Աստուածանից եւ մի՛ հնազանդիր կռապաշտնե-
րին եւ կեղծաւորներին»: Սա մարգարէի՞ կեանք է.
ո՛չ: Այս յանդիմանութիւնները ոչ թէ Աստուած է աս-
տել, այլ այն քրիստոնեաները, որ նրան կրօնական

բաներ էին պատմում: Մուհամմէզը երեւելի կռապաշտ արարքների ընծաներ է տալիս, որ մահմէդական դառնան: (9, 60): Մուհամմէզը անուս տղէտ մարդ էր, լըսել էր, թէ Ահարոնը մի քոյր ունէր անունը Մարիամ, եւ որովհետեւ Յիսուսի մօր անունն էլ Մարիամ էր, կարծում էր թէ այս Մարիամը եւ այն Մարիամը մի եւ նոյն անձն են եւ Յիսուսի մօրը ասում է «ով Ահարոնի քոյր» 19, 29. մինչդեռ այն եւ այս Մարիամի մէջ 1500 տարիներ կան:

Տեսէք Ղուրանը ինչե՛ր է ասում:

Աստուած սուտ երդում անող մուսուլմաններին չէ պատժելու: (5, 91): Ուրեմն մուսուլմանները թող սուտ երդումներ անեն, որչափ էլ ուզեն:

Աստուած ամեն մի ազգի նրա մասնաւոր կրօնքն է տւել. ուրեմն Մուհամմէզն էլ պէտք է իր կրօնքումը մնայ: (5, 52-53): Ով որ իրան մարգարէին հաւատում է, պէտք է որ ոչ մի բանից չը վախենայ: (7, 33): Ապա ինչո՞ւ համար Մուհամմէզը հարիւրներով իրան չը հաւատացող հրէաներ էր սպանում, եւ իրան ժողովուրդն էլ հիմայ այսչափ անթիւ հայեր են սպանում: Մուհամմէզն ասում է, թէ Աստուած ոչ կնիկ ունի եւ ոչ տղայ, (72 3). բայց իբր թէ քրիստոնեաները հաւատում են, թէ Մարիամը Աստուծոյ կնիկն է եւ Յիսուսն էլ տղան: (5, 116): Ո՛հ, ո՛րչափ սխալ: Դեւերը եկել Մուհամմէզից Ղուրանը լսել եւ իսլամ կրօնը ընդունել են: (սուրէ 72):

Մուհամմէզը մէկ անգամ քարոզելիս կռուքեր դաւանեց, բայց ասում է, թէ սատանան է այդ խօսքը իրան բերանը դրել որովհետեւ սատանան միշտ խօսքեր է դնում մարգարէների բերանը: (22, 51): Այս սուտ խօսքովն ինքն է իրան արդարացնում:

Աստուած մահմէդականներին իր ասած եւ տւած պատւիրանքները հեշտացնում է, (8, 67) որովհետեւ չեն կարողանում կատարել

Ղուրանի 33-դ սուրէյի 49 համարում գրւած է

ուղղակի Մուհամմէդին, «ով մարգարէ, ես քո կնիկ-
ներդ քեզ համար արտօնացրել եմ մաքրութեամբ», եւ
երկու տուն յետոյ 52 համարում դրա հակառակ գրած
է «այսուհետեւ քեզ համար այլեւս կնիկներ արտօն-
ւած չեն»: Մուսուլման գիտնականներից ոմանք ասում
են, թէ Մուհամմէդն առաջ իրաւունք ունէր ուղած
չափովը կնիկներ առնել, իսկ յետոյ արգիլեցաւ նրան,
բայց ուրիշներն էլ ասում են, թէ առաջ արգիլւած էր,
բայց յետոյ Ալլահն իրան հրաման տւեց, որչափ կնիկ-
ներ ուղէ առնէ: Միայն սա յայտնի է, որ նրա իննը
կնիկները շատ դէմ էին նրան, իսկ նա միշտ կնիկներ
էր գանում մինչեւ իր կեանքի վերջը, ինչպէս Այիշէ
կինն էլ ասում է:

Մուհամմէդի Ալլահը հեշտացնում է միւսիմներին
հրամայած օրէնքները, բայց խիստ պահանջում է միւս
ազգերից: 8, 67: Կողմնապահութիւն է:

Ձը հաւատացողներին պէտք է վիզը եւ մատերը
կտրտել. 8, 12:

Ղուրանում մէկ անգամ ասում է, թէ քսան մու-
սուլմաններ պատերազմելիս երկու հարիւր թշնամի եւ
հարիւր մուսուլմաններ հազար թշնամի կը յաղթեն,
բայց դրանից յետոյ մի ուրիշ հակասութիւն է, թէ
«հարիւր մուսուլմանները երկու հարիւր թշնամի, եւ
հազար թշնամի կը յաղթեն»: 8, 66-67: Շատ հաւանա-
կան է թէ առաջին գաղափարը Մուհամմէդն է ասել,
իսկ երկրորդը կա'մ Օմարը կա'մ Օսմանն է ուղղել,
մինչդեռ այդ երկրորդ միտքն էլ չափազանց է: Եթէ
Ղուրանի խօսքը ճշմարիտ լինի, պէտք էր Հնդկաս-
տանի 70 միլիոն մահմէդականները իրանց վրայ իշ-
խող մի/իայն մէկ կամ շատ շատ երկու միլիոն անգ-
լիացիներին վաղուց յաղթած ոչնչացրած լինէին: Բայց
ո՞ւր է:

Մուհամմէդն ուղում էր իր ասած պատիժները ու-
րանալ, որովհետեւ Աստուած չէր կատարում, իսկ ա-
րարները ծիծաղում էին. 11, 15:

Նա ուզում էր կռապաշտ դառնալ. 4, 87:

Ալլահը որին ուզում է, տանում է ուղիղ ճանապարհը եւ որին էլ ուզում է ծուռ ճանապարհն է տանում. 4, 90. 6, 39 եւն. եւն.:

Ալլահը մահմէդականներին շատ կողոպուտներ է տալիս. 48, 19:

Մուհամմէդը պէտք է ինքը կասկածոտ եղած ժամանակը Սուրբ Գրքի ժողովուրդներին հարցնէ. 10, 94: Ուրեմն մանաւանդ մահմէդականներն էլ պէտք է քրիստոնեաներից շատ բան հարցնեն, բայց Աստուածաշունչն անգամ չեն կարդում:

Նա երբեմն ուզում էր ինքն իրան սպանել. 10, 5, 26, 2: Դա ճշմարիտ մարգարէ է՞:

Նա առաջ ոչ Սուրբ Գիրքը գիտէր եւ ոչ հաւատքը. 42, 52: Նա ծուռ ճանապարհում էլ էր եղած. 93, 7:

Մահմէդականներն իրանց շինած գրքերում պատմում են թէ իրանց մարգարէն չորս հարիւրից աւելի հրաշքներ է արել, բայց եթէ Ղուրանը կարգաք, կը տեսնէք որ այն ժամանակի կռապաշտ արարները նրանից հրաշքներ են պահանջում աւելի քան քառասուն տեղեր եթէ նա իրաւ Աստուածանից ուղարկւած մարգարէ է: Իսկ նա քառասուն անգամ էլ ասում է, թէ ինքը միմիայն վախեցնող եւ ուրախացնող է, բայց հրաշքները Աստուծոյ մօտն են: Կարդացէք գոնէ 7, 188, 29, 49, 38, 70, 46, 8 եւն.:

Մուհամմէդը շատ արարածներով է երդում անում եւ իր միտքերն ասում, բայց երեք անգամ էլ միմիայն երդում է անում եւ ոչինչ չէ վկայում. 79, 35 եւ 89 սուրէների սկզբումը:

Ղուրանը հրամայում է, թէ կնիկները ծեծեցէք. 4, 38:

Ղուրանն ասում է թէ ոչ ով իրաւունք չունէ Աստուծոյ խօսքը փոխելու. 6, 34, 115, 18, 26, բայց Մուհամմէդը ինքը փոխում է. 16, 103, 11, 100:

Ղուրանը շատ բաներ է կրկնում. նա յիշում է քա-

նի անգամ Ադամին, Նոյին 17 անգամ Իսրայէլին, 23 անգամ Աբրահամին 24 անգամ Փարաւօնին, 32 անգամ Մովսէսին: Ուրեմն Մուհամմէդը Աստուածանից յայտնութիւններ չունէր, եւ հրէաներից լսածներն էլ միշտ կրկնում:

Ով սիրելի հայեր, դուք այս համառօտ վկայութիւնները կարդալով տեսնում էք, թէ ինչքան անթիւ եւ անհամար տարբերութիւն կայ մեր Սուրբ Աւետարանի եւ այս արաբ Մուհամմէթի Ղուրանին մէջ: Սրբ. Աւետարանը Աստուծոյ որդի Քրիստոս Յիսուսի խօսքերը, հրաշքները եւ կեանքը սկզբանէ մինչեւ վերջ մաքուր, ճշմարիտ, համաձայն, սուրբ աստուծային են, բայց Ղուրանը որչափ ինքն իրան հետ հակասութիւններ ունէ, նոյնպէս էլ սկզբիցը մինչեւ վերջը Քրիստոսի Սուրբ Աւետարանին հակառակ կարգեր եւ կանոններ է խօսում: Դուք գիտէք, որ Մուհամմէդն ինքքը շատ կողոպտումներ, գերիներ, մարդասպաններ է արել, իսկ Յիսուսը՝ ոչ ինքն արել է մի այդպիսի անիրաւութիւն եւ ոչ էլ իր աշակերտներին կամ քրիստոնեաներին այդպիսի հրաման տւել: Մեր Հայ ազգը ահա՛ 1300 տարի է արարներից, ո՛րչափ հազարաւոր մարդիկ է կորցրել. ո՛րչափ գերիներ են արել, ո՛րչափ հողեր եւ երկիրներ յափշտակել, — եւ այս ամենը նրանք անում են իրանց Ղուրանի եւ Մուհամմէդի խօսքերովը եւ օրէնքներովը որ իրանք միմիայն կողոպտումներով ապրեն: Բայց Աստուծոյ ճշմարիտ օրէնքը սա է, թէ «քրտամբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո». եւ նոր կտակարանն էլ ասում է, «ով որ չէ ջանք անում եւ աշխատում, թող չուտէ»: (ԲԹ. Ես. 3, 10) Ահա քրիստոնեաները Եւրոպայում եւ Ամերիկայում միշտ աշխատում, միշտ խելքով, մտքով ու քրտինտով գործում եւ լաւ յառաջադիմում են, իսկ խեղճ ու թշուառ մահմէդականները միմիայն ուրիշներին եւ շատ անգամ էլ իրանք միմեանց սպանելով ու կողոպտելով են ապրել մինչեւ այսօր, բայց հիմայ որ տկար են, աղքատ են

Եւ այլեւս կողոպտելու զօրութիւն եւ աշխատանքով
ապրելու գիտութիւն չունեն, խիստ աղքատացել եւ
տգէտ ու կարօտ են մնացել: Իսկ Ղուրանը հրամայել է
մահմէդականներին 14 սուրէներում, որ պատերազմ ա-
նեն, մարդիկ սպանեն, գերիներ բռնեն եւ շատերին
մուսուլման շինեն, որ աշխարհի բոլոր մարդիկը այդ
կրօնքով լինեն: Փոնէ կարդացէք 2, 214—215. 188,
189. 3, 136. 4, 76—79. 91, 93. 5, 39—59. 6 106. 8,
39—42 եւն. 9, 5. 6 եւ նոյնիսկ մինչեւ 87—89 եւն:

Շատ պէտք է որ մենք քրիստոնեայ հայերս Աս-
տուծոյ մեզ տւած սուրբ եւ արդար խօսքովն ապրենք
ու միմեանց իբր ճշմարիտ եղբայրներ սիրենք եւ օգ-
նենք առանց մի մազի չափ միւս քրիստոնեայ եղբօր
մէջս հատուցանելու, այլ միւս կողմանէ էլ մեր բոլոր
կարողութեանը չափ մեր դրացի թուրքերին, պար-
սիկներին եւ քիւրտերին ճշմարտապէս սիրելով խրա-
տենք, ճշմարտութիւնն ասենք եւ օգնութիւններ ա-
նենք, եւ մահաւանդ նրանց իրանց կրօնքի անսահ-
ման եւ անթիւ մնասակար սխալները եւ Սուրբ Աւե-
տարանի աստուածային ճշմարտութիւնը իմացնենք:
Ամենակարող աստուածը այս բարի եւ ճշմարիտ նպա-
տակների համար օրհնէ եւ օգնէ մեզ Սուրբ Հոգիովը
իբ Որդի Յիսուս Քրիստոսի սիրոյն համար: Ամէն:

4914

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0031957

4914

1m

56
70